

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. ข้อมูลของผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ
5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับผู้สูงอายุ การสอบถามข้อมูลส่วนตัวประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพ ที่อยู่ปัจจุบัน ความสามารถในการอ่านและเขียน และ ความถี่ในการอ่านหนังสือ ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ครู กศน. ตำบล ลูกหลานของผู้สูงอายุ เจ้าอาวาสวัดสระโนน และ อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน ข้อมูลที่สอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูป ตาราง รายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ข้อมูลของผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	-	-
1.2 หญิง	9	100.0
2. อายุ		
2.1 อายุ 60-69 ปี	4	44.4
2.2 อายุ 70-79 ปี	5	55.6
2.3 อายุ 80 ปีขึ้นไป	-	-
3. การศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา (ป.4)	9	100.0
3.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 โสด	-	-
4.2 สมรส	9	100.0
4.3 หม้าย	5	55.6
4.4 หย่าร้าง	-	-
5. อาชีพ		
5.1 เกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน)	6	66.7
5.2 ทอผ้า	2	22.2
5.3 ทอเสื่อ*	3	33.3
5.4 ไม่ได้ทำงาน	1	11.1
5. บ้านที่อยู่ปัจจุบัน		
5.1 บ้านตัวเอง	8	88.9
5.2 บ้านของลูกหลาน	1	11.1
6. ความสามารถในการอ่านและเขียน		
6.1 สามารถอ่านและเขียนได้คล่อง	2	22.2
6.2 สามารถอ่านและเขียนได้แต่ไม่ค่อยคล่อง	7	77.8
6.3 ไม่สามารถอ่านและเขียนได้	-	-

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
7. การอ่านหนังสือ		
7.1 ยังอ่านหนังสือเป็นประจำ	4	44.4
7.2 อ่านหนังสือบ้างเป็นบางครั้ง	5	55.6

หมายเหตุ * ทำในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำนา

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นเพศหญิงทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ส่วนใหญ่มีอายุ 70-79 ปี (ร้อยละ 55.6) รองลงมาคือ อายุ 60-69 ปี (ร้อยละ 44.4) ทั้งหมดจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมปีที่ 4) (ร้อยละ 100.0) ด้านสถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสมรส (ร้อยละ 100.0) แต่ส่วนใหญ่เป็นหม้าย (ร้อยละ 55.6) ซึ่งคู่สมรสบางคนเสียชีวิตและเป็นหม้ายมานาน 9 ปี และบางคนเป็นหม้ายมาแล้ว 18 ปี ด้านการประกอบอาชีพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพ โดยทำเกษตรกรรม คือ ทำนา และทำสวน (ร้อยละ 66.7) และมีบางคนที่ทำงานอย่างอื่นด้วยในเวลาว่าง รองลงมา คือ ทอเสื่อ และทอผ้า (ร้อยละ 33.3 และ 22.2 ตามลำดับ) และมีผู้สูงอายุเพียงรายเดียวที่ไม่ได้ทำงาน แต่ก็มีภาระต้องคอยดูแลหลานและเฝ้าบ้าน ด้านที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านของตนเอง (ร้อยละ 88.9) ซึ่งบางคนอยู่บ้านเพียงคนเดียวเพราะสามีเสียชีวิตแล้ว ด้านความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือ ผู้สูงอายุทั้งหมดยังอ่านออกเขียนได้ โดยส่วนใหญ่สามารถอ่านและเขียนได้ แต่ไม่ค่อยคล่อง (ร้อยละ 77.8) รองลงมาคือ สามารถอ่านและเขียนได้คล่อง (ร้อยละ 22.2) ซึ่งผู้สูงอายุบางคนบอกว่า ถ้าตัวหนังสือเล็กเกินไปจะอ่านไม่ได้ สำหรับความถี่ในการอ่านหนังสือ ส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือบ้างเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 55.6) รองลงมาคือ ยังอ่านหนังสือเป็นประจำ (ร้อยละ 44.4) ซึ่งหนังสือที่อ่านคือ หนังสือเกี่ยวกับธรรมะโดยได้จากเจ้าอาวาสเวลาไปวัด

ตารางที่ 2 ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	8	44.4
1.2 หญิง	10	55.6
2. อายุ		
2.1 อายุ 14-20 ปี	7	38.9
2.2 อายุ 21-30 ปี	2	11.1
2.3 อายุ 31-40 ปี	6	33.3
2.4 อายุ 41 ปีขึ้นไป	3	16.7
3. การศึกษา		
3.1 มัธยมศึกษาตอนต้น	4	22.2
3.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย	7	38.9
3.3ปริญญาตรี	5	27.8
3.4 ปริญญาโท	2	11.1
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 โสด	11	61.1
4.2 สมรส	7	38.9
5. การประกอบอาชีพ		
5.1 นักเรียน นักศึกษา	7	38.9
5.2 รับราชการ	5	27.8
5.3 พระ	1	5.6
5.4 เกษตรกร	5	27.8
6. การมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง		
6.1 มี	10	55.6
6.2 ไม่มี	8	44.4

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.6) และส่วนใหญ่มีอายุ

14-20 ปี (ร้อยละ 38.9) รองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 33.3) ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 38.9) รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 27.8) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 22.2) ด้านสถานภาพการสมรส ส่วนใหญ่เป็นโสด (ร้อยละ 61.1) ด้านการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียนและนักศึกษา (ร้อยละ 38.9) รองลงมาคือ รับราชการและเกษตรกร (ร้อยละ 27.8 เท่ากัน) ด้านการมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง (ร้อยละ 55.6)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์

สุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตมีรายละเอียดดังนี้

1. สุขภาพร่างกาย

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทุกคนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงยังสามารถทำงานได้ และเดินทางไปมาด้วยตนเองได้สะดวก ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้มียังคงทำงานต่างๆอยู่เป็นประจำ เช่น ทำงานบ้าน ทำสวน ทำนา และมีการออกกำลังกายเป็นประจำ เช่น การออกกำลังกายร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ด้วยการเต้นแอโรบิกที่ลานวัดสระโนน อาทิตย์ละ 1 ครั้ง

2. การมองเห็น

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนยังมีสายตาดี มองเห็นชัดเจน ไม่มีผู้ที่ต้องใส่แว่นสายตาเป็นประจำ แต่มีผู้สูงอายุบางคนที่บอกว่าตาจะมัวบ้างเล็กน้อย แต่ก็ยังไม่ใส่แว่นตา

3. การได้ยิน

พบว่า ผู้สูงอายุเกือบทุกคนสามารถพูดคุยสนทนากันได้ตามปกติ โดยได้ยินชัดเจน และมีผู้สูงอายุหญิงวัย 71 ปีเพียง 1 คน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินโดยมีปัญหามาก่อนตั้งแต่วัยหนุ่มสาวดังนั้น จึงต้องพูดเสียงให้ดังกว่าปกติ

4. การเคลื่อนไหวมือและเท้า

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเดินได้เป็นปกติ ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยแต่อย่างใด และสามารถเคลื่อนไหวแขน มือและนิ้วมือได้ดี ใช้มือหยิบจับสิ่งของต่างๆได้สะดวก แต่มีผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปี ที่บอกว่าจะเดินเร็วๆไม่ได้ ต้องเดินแบบคนแก่ และถ้าเดินมากก็จะมีอาการปวดเอว

5. สมอและความจำ

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนบอกว่า สมอยังดี ยังจดจำสิ่งต่างๆได้ ยังไม่เป็นคนขี้หลงขี้ลืม แต่มักจะจดจำสิ่งที่เรียนเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ไม่ค่อยได้

6. สุขภาพจิต

พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์แจ่มใส พุดคุยสนุกสนาน ไม่เครียด เศร้าหมอง หรือวิตกกังวล แม้ผู้สูงอายุบางคนมีคู่สมรสเสียชีวิตแล้วและอยู่เพียงคนเดียว

ส่วนที่ 3 การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ประสพการณ์ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

1. ประสพการณ์ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

1.1 การรู้จักคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

ก่อนที่จะมาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาก่อน มีบางคนเท่านั้นที่เคยเห็นคอมพิวเตอร์ของลูก แต่ก็ไม่เคยใช้ และมีบางคนที่ได้ยินแค่ชื่อ แต่ไม่เคยเห็น ซึ่งเคยได้ยินจากหลานที่เป็นนักเรียน และเคยได้ยินเด็ก ๆ พูดกันเกี่ยวกับการเล่นคอมพิวเตอร์ว่าสนุกและดี ผู้สูงอายุเพิ่งจะมารู้จัก ได้เห็น ได้สัมผัส และได้เรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เมื่อครูการศึกษาออกโรงเรียนตำบลขามป้อมไปประชาสัมพันธ์และบอกให้มาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนเมื่อประมาณ 2-3 ปีมานี้

1.2 การมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษายังไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง และโอกาสที่ผู้สูงอายุจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองนั้นมีความเป็นไปได้น้อย ซึ่งผู้สูงอายุบางคนบอกว่า “คิดว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง เนื่องจากไม่มีเงินมากเพียงพอที่จะซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ ถ้าจะซื้อคอมพิวเตอร์ จะรู้สึกเสียค่าใช้จ่าย และถ้ามีคอมพิวเตอร์แล้ว ก็จะต้องเสียเงินอยู่เรื่อยๆคล้ายกับโทรศัพท์มือถือ ดังนั้น ถ้าจะซื้อคอมพิวเตอร์ให้ ซื้อทองให้จะดีกว่า” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “เป็นไปได้ยากที่ผู้สูงอายุจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง นอกจากลูกหลานจะซื้อมาให้ ซึ่งลูกหลานก็ไม่อยากให้ใช้ เพราะกลัวเครื่องพัง ส่วนที่ศูนย์การเรียนรู้ให้ใช้โดยไม่กลัวว่าเครื่องจะพัง เพราะถ้าเสียก็สามารถ

ซ่อมเองได้” สำหรับการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ในครอบครัวนั้น ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “หลายครัวเรือนในบ้านขามป้อมมีคอมพิวเตอร์สำหรับให้ลูกที่เป็นนักเรียนใช้ และเริ่มมีมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะเครื่องโน้ตบุ๊ก”

1.3 ประสบการณ์การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาก่อน เพียงแต่เคยได้ยินเกี่ยวกับเรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตบ้างจากลูกหลานที่เป็นนักเรียน แต่ก็ไม่ทราบว่าเป็นอะไร และใช้ทำอะไรได้บ้าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความสอดคล้องกัน ดังที่ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่เคยเรียนรู้คอมพิวเตอร์มาก่อน การมาเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพราะศูนย์ตั้งอยู่ในวัด ซึ่งปกติผู้สูงอายุก็มาวัดกันอยู่แล้ว” และเจ้าอาวาสวัดสระโนนซึ่งบอกว่า “ผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนชนบทซึ่งเป็นภาคเกษตรกรรมยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์น้อย และไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาก่อน สมัยผู้สูงอายุเป็นนักเรียนยังไม่มีคอมพิวเตอร์ ส่วนผู้สูงอายุที่มีความรู้ จะมีพื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์และมีความใกล้ชิดมาก่อน” และยังคงสอดคล้องกับความเห็นของ อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืนที่บอกว่า “สำหรับสังคมชนบท เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ ความไม่คุ้นเคยจึงเป็นเรื่องธรรมดา”

2. การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

2.1 ผู้สูงอายุที่เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นเพศหญิงทั้งหมด ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 64 ปี จนถึง 79 ปี โดยส่วนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) และผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตดี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการอ่านหนังสือ และมีการอ่านหนังสืออยู่เสมอ เช่น อ่านหนังสือธรรมะ เนื่องจากจะมาวัดเป็นประจำ สำหรับผู้สูงอายุเพศชาย พบว่า มาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์น้อย ซึ่งผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “ที่ผู้ชายมาเรียนน้อยนั้น จริงๆ ผู้ชายก็อยากมาเรียน แต่ไม่มีเวลา เพราะผู้ชายต้องไปทำงาน” และครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุที่มาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงนั้น อาจเนื่องจากผู้สูงอายุเพศหญิงมีการรวมกลุ่มกันได้ดีกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน นอกจากเลี้ยงลูกหลาน” ส่วน ครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “ผู้สูงอายุเพศหญิงมีความ

กระตือรือร้นในการเรียนรู้คอมพิวเตอร์มากกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชายมาเรียนน้อยกว่า เพราะติดภารกิจ”

2.2 การเริ่มต้นการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุบ้านขามป้อมเริ่มต้นเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตครั้งแรกเมื่อประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา โดยครูของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ออกไปประชาสัมพันธ์ให้มาเรียน ซึ่งก่อนที่จะมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุไม่เคยเรียนรู้และไม่เคยสัมผัสกับคอมพิวเตอร์มาก่อน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน จึงเป็น แหล่งการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุเพียงแหล่งเดียวในชุมชนบ้านขามป้อม โดยศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ตั้งอยู่ในวัดสระโนน ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสะดวกในการเดินทางมาเรียนรู้ เนื่องจากวัดตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน จึงอยู่ใกล้กับบ้านของชาวบ้าน และปกติผู้สูงอายุจะมาทำบุญ ปฏิบัติธรรม และร่วมทำกิจกรรมต่างๆที่วัดเป็นประจำ

2.3 วัตถุประสงค์และมูลเหตุจูงใจในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า วัตถุประสงค์ที่ผู้สูงอายุบ้านขามป้อมเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตนั้น มีความคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ และอยากเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีใหม่ๆเป็น ดังเช่น ผู้สูงอายุหญิงวัย 71 ปี บอกว่า “เห็นเด็กๆใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลต่างๆ ทำให้อยากรู้อยากเรียน อยากค้นหาบ้าง พอมาเรียนแล้วก็รู้สึกเสียดายโอกาส ที่เพิ่งมาเห็นและรู้จักเมื่อตอนอายุมาก”

ส่วนมูลเหตุที่จูงใจให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้สูงอายุอยากมาเรียนรู้เอง ไม่มีใครบังคับให้มาเรียน ซึ่งแรงจูงใจในการมาเรียนรู้นั้น มีทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน สำหรับแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ การประกาศและชักชวนของครู กศน.เกี่ยวกับโครงการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การกระตุ้นและการแนะนำของเจ้าอาวาส และการได้เห็นลูกหลานชอบเล่นคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังเช่น ผู้สูงอายุ จำนวน 2-3 คน บอกเหมือนกันว่า “เพราะครู กศน.ไปประกาศเชิญชวนชาวบ้านให้มาเรียนคอมพิวเตอร์ จึงสนใจมาเรียน ไม่ได้มีใครบังคับ มาเอง เพราะอยากรู้” และผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปี บอกว่า “เห็นลูกหลานเล่นคอมพิวเตอร์ ก็อยากเล่นเป็นบ้าง” ส่วนแรงจูงใจภายใน ได้แก่ อยากรู้ ความรู้ ต้องการรู้ว่าตัวเองจะสามารถเรียนได้หรือไม่ ดังที่ ผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปี บอกว่า

“เหตุที่อยากมาเรียน เพราะอยากรู้ว่าตัวเองจะเรียนได้หรือไม่ ถ้ามีเด็กๆถามว่าทำไมจึงมาเรียน ก็จะต้องว่า อยากทำได้เหมือนเด็กๆ”

2.4 วิธีการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านขามป้อม เป็นการเรียนรู้จากครู โดยมีครูของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนคอมพิวเตอร์ให้กับทั้งผู้เรียนที่เป็นเด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ มาก่อน ส่วนในบางโอกาส ผู้สูงอายุจะเรียนรู้โดยการสอบถามจากลูกหลานด้วย ผู้สูงอายุยังไม่สามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง และไม่ได้เรียนรู้จากเพื่อนๆ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการเรียนรู้จากครู เพราะครูผู้สอนใจดี ไม่ดุ และเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคย เนื่องจากครูเป็นคนในหมู่บ้าน เป็นลูกๆหลานๆในหมู่บ้าน

สำหรับการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมาเรียนเป็นประจำ แต่หลังจากสิ้นสุดโครงการอบรมแล้ว ก็ไม่ได้มีการเรียนอย่างต่อเนื่อง เวลาจะมาเรียน ผู้สูงอายุชอบที่จะมาเรียนพร้อมๆกันเป็นกลุ่ม ไม่ได้มาเรียนเพียงคนเดียว ซึ่งผู้สูงอายุหญิงวัย 71 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “ช่วงที่มีการเรียนในระยะแรกๆ จะมาที่ศูนย์การเรียนรู้ทุกอาทิตย์ อาทิตย์ 2 วัน” และผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “มาเรียนบ่อย เพราะมีเพื่อนมาก แต่ต่อมา มีเด็กๆมาที่ศูนย์การเรียนรู้มาก จึงไม่มีที่นั่ง และไม่อยากจะวนเวียนกับเด็ก ตอนหลังจึงไม่ค่อยได้มา และพอจบการเรียนแล้วก็ไม่ได้อีก”

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ มีความตั้งใจเรียน กระตือรือร้น อยากเรียนรู้ ไม่เบื่อการเรียน มีความรับผิดชอบ และกล้าซักถาม จะทำตามที่ครูผู้สอนบอก ยังไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ การเรียนรู้จะเป็นไปช้ากว่าคนวัยอื่นๆ ดังที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่บอกว่า “ตัวเองมีความรับผิดชอบต่อการเรียน ไม่ขาดเรียน ตั้งใจเรียน” และผู้สูงอายุวัย 65 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “ถ้าทำไม่ได้ก็จะถามครู หรือถามเด็ก ไม่ค่อยถามเพื่อน เพราะต่างก็ไม่ค่อยรู้เหมือนกัน” ส่วนผู้สูงอายุวัย 79 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “ตอนเรียนทำได้ แต่จะทำได้ช้า เพราะไม่เคยเรียนมาก่อน ไม่เคยรู้จักว่าคอมพิวเตอร์เป็นอย่างไร พอรู้จักก็รู้สึกที่ดี ชอบ เวลาเรียนก็รู้สึกเพลิน ครูสอนก็เข้าใจ ถ้าทำไม่ได้ก็ถามครู กล้าถาม เพราะครูเป็นลูกหลาน เวลาจะมาเรียนจะมาเป็นกลุ่ม เพราะมีเพื่อน และจะได้คุยกันด้วย” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “ผู้สูงอายุมีความสนใจ ตั้งใจ มีความกระตือรือร้น และอยากเรียนรู้ในสิ่งที่ครูแนะนำ ไม่เบื่อในการเรียน ให้งานก็รับผิดชอบทำจนเสร็จ จะพยายามทำให้ได้ ทำให้เสร็จก่อนจึงจะพัก” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุจะต่างกับเด็กกล่าวคือ ถ้าครูไม่บอก ก็จะไม่ทำ ส่วนเด็กครูไม่บอก ก็ทำเอง แต่ผู้สูงอายุจะมีความสนใจสูงกว่าเด็ก เพราะตั้งใจจะศึกษาและอยาก

เรียนรู้ แต่ถ้าจะให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ยังเป็นไปได้ยาก” นอกจากนี้ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. ยังบอกว่า “การสอนในครั้งแรกๆ ผู้สูงอายุจะจำไม่ค่อยได้ ต้องสอนซ้ำหลายๆรอบ หลังจากนั้นจะทำได้เอง” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ค. ได้ให้ความเห็นว่า “การสอนคอมพิวเตอร์ให้กับผู้สูงอายุ ต้องมีความอดทนและใจเย็น เนื่องจากผู้สูงอายุจะไม่ค่อยมั่นใจ ไม่กล้าจับคอมพิวเตอร์ กลัวว่าจะพังหรือชำรุด”

ในระหว่างเรียน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่กังวล ไม่เครียด กล้าซักถาม และเข้าใจสิ่งที่ครูอธิบาย ดังผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปีและ 71 ปี บอกว่า “ไม่กลัว ไม่กังวล เรียนสนุก ไม่เครียด ทำไม่ได้ก็ถามครู และดีใจ เพราะไม่เคยได้ใช้มาก่อน” ส่วนผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “เรียนเข้าใจ แต่จำไม่ค่อยได้ มาเรียนครั้งต่อไป ก็เรียนใหม่อีก ซึ่งก็จำได้บ้างไม่ได้บ้าง”

2.5 ความสามารถในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทุกคนสามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ แม้จะเป็นเรื่องใหม่ ทักษะใหม่ ไม่เคยรู้จัก และไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ทั้งนี้เพราะมีความสนใจและอยากจะเรียนรู้ อยากใช้คอมพิวเตอร์เป็น และครูก็สอนเข้าใจง่าย แต่จะเรียนได้ช้า ต้องใช้เวลา และต้องค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งในการเรียนตอนแรกๆจะรู้สึกว่ายาก ต้องใช้เวลานาน ดังผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “เรียนครั้งแรกๆเรียนยาก เปิดเครื่องไม่เป็น หาตัวหนังสือยาก ใช้เวลานาน ต้องถามครู เวลาเรียนพอทำได้ แต่ยังไม่คล่อง และเรียนรู้เด็กไม่ได้” และ ผู้สูงอายุวัย 79 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “เวลาเรียน เข้าใจ ทำได้ เช่น พิมพ์ชื่อตัวเอง แต่จะช้า บางทีก็ทำไม่ได้ ถ้ายาก” ส่วนผู้สูงอายุวัย 71 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “เวลาเรียนไม่รู้สึกเบื่อ อยากทำให้ได้คล่องๆ และอยากทำได้เร็วมากขึ้น”

สำหรับการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุตามความเห็นของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนทุกคนมีความเห็นเหมือนกัน คือ เห็นว่า ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้ ดังที่ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้ มีความสนใจและตั้งใจจริง ความสนใจสูงกว่าเด็ก และมีความสนุกสนานมากในระหว่างเรียนรู้ เพราะได้มารวมกลุ่มกัน สำหรับผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้ดี และจำแม่น จะเรียนรู้ได้ดีกว่า” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ เพียงแต่ช่วงแรกๆจะช้า แต่ถ้ามาเรียนบ่อยๆจะทำได้เร็วและคล่องมากขึ้น เมื่อมาเข้าเรียน ก็สามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้ตามที่ครูสอน แต่ในบางครั้งถ้าเป็นเรื่องที่ยากก็จะทำไม่ค่อยได้ ระหว่างเรียน ถ้าทำไม่ได้จะสอบถาม การสอนผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีวิทยากรที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำช่วยเหลืออยู่ใกล้ๆ การสอนผู้สูงอายุเป็นกลุ่ม จะมีครูสอนคนเดียวไม่ได้ จะดูไม่ทันและไม่ทั่วถึง” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข.บอกว่ “ผู้สูงอายุเรียนรู้การ

ใช้คอมพิวเตอร์ได้ ปัญหา คือ เรียนแล้วไม่ได้ใช้ ไม่มีโอกาสใช้ที่บ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอดีตผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน ซึ่งบอกว่า “การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ และผู้สูงอายุที่สนใจ จะสามารถใช้ได้” และความเห็นของเจ้าอาวาสวัดสระโนน ที่บอกว่า “ผู้สูงอายุมีความสนใจในการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องใหม่ ยิ่งชอบ เรียนได้ ช่วงที่ศูนย์การเรียนรู้จัดอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับผู้สูงอายุเป็นเวลา 3 วัน ผู้สูงอายุก็ได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์ รู้จักคำสั่งพื้นฐาน กำลังจะเป็นพอจะเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ สำหรับผู้ที่มีความจำดี จะเรียนได้ง่ายและเร็ว เนื่องจากผู้สูงอายุไม่เหมือนเด็กๆ ไม่ได้มาใช้เป็นประจำ ในที่สุดก็ลืมเลือนไป เพราะไม่ได้มาใช้” นอกจากนี้ เจ้าอาวาสวัดสระโนน ยังกล่าวว่า “หลังจากมีการอบรมให้แล้ว ผู้สูงอายุพอจะทำได้ พอจะรู้เรื่อง แต่หลังจากนั้นก็ทิ้งเป็นเดือนเป็นปี จึงไม่ประสบความสำเร็จ การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ ถ้าเริ่มต้นเรียนเมื่ออายุ 60-70 ปี จะเป็นเรื่องค่อนข้างยาก หลังจากอบรมแล้ว ทำอย่างไรจึงจะไม่ให้ลืม ถ้าไม่ได้ใช้ ก็จะไม่ลืม ต้องให้ผู้สูงอายุใช้อย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งก็ยังดี จะมีความใกล้ชิดมากขึ้น และจะต้องอธิบายความสำคัญของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้รู้ และเข้าใจ ต้องทำให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์จริงๆ ถ้าเช่นนั้น จะไม่ยอมมาที่ศูนย์การเรียนรู้”

สำหรับลูกหลานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกัน คือ เห็นว่า “ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ มีความสนใจเรียน แต่ต้องฝึกบ่อยๆ ผู้สูงอายุจะเรียนได้ไม่เท่าเด็ก เนื่องจากอายุมาก สายตาไม่ค่อยดี และความจำก็ไม่ค่อยดี”

จากข้อมูลที่ได้จากตัวผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างมีความสอดคล้องกัน คือ ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้คอมพิวเตอร์ได้ ทั้งนี้ต้องใช้เวลา โดยการเรียนรู้ต้องค่อยเป็นค่อยไป มีการเรียนและฝึกฝนซ้ำๆ และมีความต่อเนื่อง สำหรับผู้สูงอายุที่อ่านออกเขียนได้ดี และมีความจำดี จะเรียนรู้ได้ดีกว่า และผู้สูงอายุจะเรียนรู้ค่อนข้างยากขึ้น ถ้ายังมีอายุมากขึ้น จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ไม่ได้จำกัดด้วยของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความตั้งใจของบุคคลว่า ต้องการเรียนรู้หรือไม่ และผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้ แม้จะไม่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาก่อน

2.6 สิ่งที่ผู้สูงอายุได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุบ้านขามป้อมได้เรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต นั้น เป็นการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นเท่านั้น เช่น การเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ การใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ การรู้จักตัวอักษรและเครื่องหมายต่างๆบนแป้นพิมพ์ รวมถึงการฝึกทักษะต่างๆโดยเฉพาะทักษะการพิมพ์ การเคลื่อนและการใช้เมาส์ และการเข้าอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ยังไม่ได้เรียนรู้มากเท่ากับคนในวัยอื่นๆ และผู้สูงอายุไม่ได้มีโอกาสเรียนการใช้คอมพิวเตอร์

อย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากโครงการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตสำหรับผู้สูงอายุ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านสระโนนสันติสุข ดังที่ ครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ผู้สูงอายุได้เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ เช่น เปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ พิมพ์ข้อความได้ ใช้อินเทอร์เน็ตในการดูรูปภาพต่างๆได้ ทำให้เป็นคนทันสมัย และเริ่ม มีความคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้สูงอายุได้มาพบกับกลุ่มเพื่อน ไม่ได้อยู่คนเดียว” ส่วน ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ผู้สูงอายุได้เห็นในสิ่งที่ไม่เคย เห็นมาก่อน เช่น รูปภาพ และข้อมูลต่างๆ”

2.7 ความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ได้เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีใจ และพอใจที่มีโอกาสได้มาเรียนการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ดังที่ผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “เมื่อมาเรียนแล้ว รู้สึกดีใจที่ตัวเองทำได้ เวลาเรียนก็รู้สึกสนุก เพราะมาทันหลายคน” และจากการสังเกตของ ครูผู้สอนก็พบข้อมูลที่สอดคล้องกับผู้สูงอายุ ดังเช่น ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุมีความพอใจ และดีใจ เพราะได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์”

2.8 ความรู้และความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

หลังจากผู้สูงอายุได้เรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตตามโครงการ ฝึกอบรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุรู้จักคอมพิวเตอร์ แต่ยังไม่ สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองตามลำพังได้ ความสามารถที่พอทำได้ คือ ใช้ คอมพิวเตอร์ในระดับเบื้องต้น เช่น การเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ การค้นหาตัวอักษรบน แป้นพิมพ์ได้ การพิมพ์ข้อความต่างๆที่ไม่ยาวมาก การใช้คำสั่งต่างๆบนแป้นพิมพ์ การใช้เมาส์ แต่จะไม่คล่องเหมือนเด็กๆ สำหรับ ความสามารถในการเปิดปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ พบว่า ส่วน ใหญ่ยังเปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองไม่ได้ ซึ่งผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “ยังไม่กล้าเปิด-ปิดเครื่องเอง กลัวเครื่องพัง กลัวไฟดูด เพราะเคยถูกไฟดูดเมื่อตอนใช้ คอมพิวเตอร์มาแล้วครั้งหนึ่ง” ส่วนการใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ พบว่า ผู้สูงอายุมีทั้งผู้ที่ใช้ แป้นพิมพ์และเมาส์ได้คล่องในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสมาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การ เรียนรู้บ่อย ๆ และผู้ที่พอจะใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ได้ แต่ยังไม่คล่อง เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลามาใช้ คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การเรียนรู้ เพราะ ติดทำงาน และมีภาระต้องเลี้ยงหลาน เป็นต้น ดังที่ ผู้สูงอายุท่านหนึ่งที่บอกว่า “เวลาใช้แป้นพิมพ์จะหาตัวหนังสือยาก” ซึ่งความเห็นของผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็มีความเห็นสอดคล้องกับตัวผู้สูงอายุ

ดังเช่น ลูกหลานของผู้สูงอายุ เห็นว่า “ในการใช้แป้นพิมพ์ ผู้สูงอายุจะหาตัวอักษรไม่ค่อยพบ พิมพ์ได้ แต่ทำได้ไม่เร็ว เนื่องจากเพิ่งเริ่มหัดใช้ จะใช้เวลา” ส่วนครูผู้สอนก็มีความเห็น เช่นเดียวกัน ดังเช่น ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุสามารถพิมพ์ข้อความ เล็กๆ น้อยๆ ได้ แต่ถ้าให้พิมพ์นานๆ จะไม่ได้ ในระหว่างเรียน มีผู้สูงอายุที่ดูว่าเก่งมีหลายคน ปัญหาคือ เรียนแล้วไม่ได้ใช้ เพราะที่บ้านผู้สูงอายุไม่มีคอมพิวเตอร์ ถ้ามีคอมพิวเตอร์ ลูกหลาน ก็ไม่ค่อยให้ใช้ พอนานเข้าก็ลืม ต้องให้มาที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ่อยๆ และหากมีงบประมาณ สนับสนุนต่อเนื่อง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุจะได้ผล” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. และครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “หลังจากการอบรมแล้ว ผู้สูงอายุสามารถใช้คอมพิวเตอร์ระดับเบื้องต้น บางอย่างได้ เช่น เปิด-ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ ใช้คำสั่งต่างๆ บนแป้นพิมพ์ได้ ใช้แป้นพิมพ์เพื่อ พิมพ์ข้อความได้ ความยาวประมาณ 2-3 บรรทัด ใช้เมาส์ได้ และใช้อินเทอร์เน็ตในการดูรูปภาพ ต่างๆ ได้ สำหรับการคลิกเมาส์จะยังไม่ค่อยคล่อง เนื่องจากมือแข็งและเกร็ง และการเคลื่อนไหว มือจะไม่เป็นไปตามธรรมชาติ”

สำหรับการใช้อินเทอร์เน็ต ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “พอจะใช้อินเทอร์เน็ตได้ แต่ผู้สูงอายุจะไม่ชอบเล่นเกม เพราะเล่นลำบาก” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ค. และครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “ผู้สูงอายุยังใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นข้อมูลด้วยตนเองยังไม่ได้ ต้องมีครู หรือพี่เลี้ยงอยู่ด้วยเพื่อคอยให้คำแนะนำจึงจะทำได้ สำหรับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ยังทำ ไม่ได้ เพราะยังไม่ได้เรียน ในการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ยังขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนด้วย หากผู้สูงอายุมี สุขภาพดี มีความจำดี สายตาดี การเคลื่อนไหวมือดี มีความสนใจ และมีความตั้งใจ ก็จะสามารถ เรียนได้ดี เพราะการเรียนคอมพิวเตอร์เกี่ยวข้องกับทุกส่วนของร่างกาย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ ระหว่างสายตาและมือ ถ้าผู้สูงอายุใช้คอมพิวเตอร์เป็นแล้ว ก็จะสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมด้วย ตนเองได้ แต่ตอนเริ่มต้นการเรียน จำเป็นต้องมีครูสอน ถ้าไม่มีครูจะเรียนรู้ไม่ได้” ส่วนเจ้าอาวาส วัดสระโนน บอกว่า “คุณภาพการเรียนรู้ของผู้สูงอายุยังไม่ได้ แม้จะผ่านการอบรมแล้วก็ตาม ผู้สูงอายุมีความอยากรู้ แต่ยังไม่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้ ใช้ได้เพียงระดับเบื้องต้นเท่านั้น เพราะ แม้แต่โทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่ก็ทำได้เฉพาะกดรับ กดโทรออกไม่ได้ และอย่างอื่นก็ทำไม่ได้ คอมพิวเตอร์ยิ่งยากกว่า ถ้าไม่มีพี่เลี้ยงก็จะเปิดคอมพิวเตอร์ไม่ได้”

2.9 โอกาสในการเรียนรู้และการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

พบว่า ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ที่จำกัด ซึ่งแตกต่างกับ เด็กๆ ที่มีโอกาสมากกว่า ทั้งการเรียนรู้อะไรและการใช้ โดยเด็กสามารถเรียนรู้และใช้คอมพิวเตอร์ ได้จากแหล่งต่างๆ หลายแหล่ง เช่น ที่โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และร้านอินเทอร์เน็ตใน หมู่บ้านและในอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้ หลังจากที่ผู้สูงอายุได้เคยมาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์

ในระดับเบื้องต้นที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนนแล้ว ก็ไม่มีโอกาสในการเรียนรู้เพิ่มเติมอีกเลย ขาดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และไม่มีโอกาสในการใช้คอมพิวเตอร์ ในที่สุดสิ่งที่เคยเรียนรู้ไปก็ลืม แม้บางครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ที่บ้าน แต่ก็ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติม หรือฝึกหัดการใช้ เพราะผู้สูงอายุเกรงใจลูกหลาน เนื่องจากเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของลูกหลาน เมื่อลูกหลานใช้งานอยู่ก็ไม่อยากไปรบกวน และลูกหลานก็ไม่อยากให้ใช้คอมพิวเตอร์ด้วย จึงไม่ได้มีการสอนอะไรให้กับผู้สูงอายุ เพราะเห็นว่า ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือใช้คอมพิวเตอร์ หากผู้สูงอายุอยากจะใช้หรืออยากรู้อะไร ลูกหลานจะเป็นผู้ทำให้หรือค้นหาข้อมูลให้ ซึ่งจะสะดวก และรวดเร็วกว่ามาก

สำหรับโอกาสในการเรียนรู้และการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุตาม ความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ ลูกหลานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่า “ผู้สูงอายุยังไม่ค่อย จำเป็นต้องใช้มาก และยังไม่รู้ว่าจะใช้เพื่ออะไร” สำหรับครูผู้สอนมีความเห็นดังนี้ ครูผู้สอน คอมพิวเตอร์ฯ. บอกว่า “หลังจากเรียนรู้แล้ว ผู้สูงอายุก็ไม่ได้ใช้ เพราะที่บ้านไม่มีเครื่อง คอมพิวเตอร์ และไม่มีคนคอยเป็นพี่เลี้ยงสอนต่อ” ส่วน ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ฯ. บอกว่า “ใน สภาพที่เป็นจริง ผู้สูงอายุจะไม่ค่อยได้ใช้คอมพิวเตอร์ เนื่องจากยังไม่จำเป็นต้องใช้ ในหมู่บ้าน ขามป้อม มีครอบครัวที่อยู่กันเฉพาะผู้สูงอายุกับหลานจำนวนไม่น้อย เพราะพ่อแม่ไปทำงานที่อื่น ปกติในตอนกลางวัน ผู้สูงอายุจะอยู่บ้านคนเดียว เนื่องจากหลานไปโรงเรียน ผู้สูงอายุจะไม่ค่อย ดูโทรทัศน์ในตอนกลางวัน หากบ้านอยู่ใกล้ๆกัน ผู้สูงอายุก็จะออกมานั่งรวมกันเพื่อพูดคุยกัน จะ ได้ไม่เหงา โอกาสในการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุหลังจากเรียนไปแล้ว ยิ่งนานวันขึ้นยิ่งมี โอกาสน้อยลง เนื่องจากอายุมากขึ้น สุขภาพเริ่มมีปัญหา มีโรคประจำตัว หรือเดินไม่สะดวก” ส่วนเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “ปัจจุบันโอกาสในการเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเข้า มาถึงหมู่บ้านแล้ว ถ้าจะเรียนรู้ไม่ต้องเข้าไปเรียนในเมือง แต่ผู้สูงอายุก็ยังไม่มาเรียน ถ้าจัดเป็น โครงการฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ แล้วไปบอกให้มาเรียน ผู้สูงอายุก็จะมา ถ้ามีเวลาว่าง ให้ ผู้สูงอายุมาเรียนคนเดียวในลักษณะที่ไม่ใช่เป็นการฝึกอบรมจะไม่มา ผู้สูงอายุจะไม่เหมือนเด็ก ความอยากมาเรียนรู้ด้วยตนเองที่ศูนย์การเรียนรู้จะไม่มี จะไม่มา แต่ถ้ามาเรียนรู้ จะเรียนรู้ได้ไม่ ต่างกับเด็ก แต่จะค่อยเป็นค่อยไป”

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ

ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุมักมีปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. เรียนได้ช้า ลืมง่าย เรียนแล้วไม่ได้ทบทวนและไม่ได้ใช้

พบว่า ผู้สูงอายุมักมีปัญหาในการเรียนรู้ คือ เรียนได้ช้ากว่าคนวัยอื่นและยังมีปัญหาเรื่องลืมง่าย ซึ่งในส่วนของครูผู้สอนมีความเห็นดังนี้ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุจะเรียนได้ช้ากว่าคนวัยอื่น ถ้าได้มีโอกาสสัมผัสกับคอมพิวเตอร์บ่อยๆจะดี แต่ปัญหา คือ ไม่มีโอกาสได้ใช้คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ลืมง่าย” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ผู้สูงอายุบางคนจำไม่ค่อยได้ แต่บางคนก็มีความจำดี” สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุกลุ่มอื่นมีความเห็นดังนี้ ลูกหลานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่า “ในการสอนและแนะนำการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุอาจลืมง่าย จึงมักจะถามบ่อยๆ” ส่วนเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “ผู้สูงอายุไม่เหมือนเด็กๆ ถ้าไม่ได้มาใช้เป็นประจำ จะลืม และเลือนหายไป จริงๆแล้วชาวบ้านมีความสนใจ เมื่อมาเข้าอบรม 3 วัน ได้สัมผัสกับคอมพิวเตอร์ รู้จักคำสั่งพื้นฐาน เปิดเครื่องได้ กำลังจะเป็น หลังจากปิดการอบรม ก็ไม่ได้มาใช้ ผู้สูงอายุยังถือว่าคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องไกลตัวยังไม่ใช่สิ่งจำเป็น ไม่มีก็อยู่ได้ จึงลืมความรู้ที่เรียนไป ลืมหมด ต่างกับเด็ก ที่มาเล่นทุกวัน เด็กสนใจเกม สนใจเรียนรู้ทุกวัน และเป็นยุคของเด็ก สำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างโทรศัพท์มือถือถือกับคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือให้ประโยชน์มากกว่า เพราะใช้ติดต่อกับลูกหลาน เนื่องจากผู้สูงอายุลืมง่าย เพราะไม่ค่อยได้มาเรียนบ่อย การสอนจึงต้องสอนซ้ำ”

2. สภาพร่างกาย ซึ่งได้แก่ การมองเห็น และการใช้มือ

ด้านการมองเห็น

พบว่า ผู้สูงอายุมักมีปัญหาด้านการมองเห็น ซึ่งได้แก่ การมองจอภาพ และแป้นพิมพ์ ถ้าตัวหนังสือมีขนาดเล็ก จะมองเห็น แต่ไม่สามารถอ่านได้ ลักษณะการมองจอภาพจะไม่เป็นธรรมชาติ แต่จะเป็นการมองแบบจ้องดู ซึ่งทำให้มองได้ไม่นาน การมองหาตัวอักษรบนแป้นพิมพ์แต่ละตัวว่าจะพบจะช้า เพราะยังไม่ค่อยคุ้นเคยและยังจำไม่ค่อยได้ว่าตัวอักษรใดอยู่ตำแหน่งใด ดังเช่นผู้สูงอายุวัย 79 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “ปัญหา คือ สายตา เวลาดูคอมพิวเตอร์จะแสบตา ยิ่งเวลาผ่านมาแล้ว 1-2 ปี ก็จะมีปัญหามากขึ้น ตอนนี้ไม่อยากใช้แล้ว เพราะอายุมากแล้ว กลัวจะเสียตา” สำหรับ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ผู้สูงอายุสายตาไม่ค่อยดี มองเห็นไม่ชัดเจน มองไม่ค่อยเห็นตัวอักษรที่แป้นพิมพ์ ต้องใส่แว่น และต้องใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ การมองของ

ผู้สูงอายุจะเป็นแบบจ้องดู และถ้าจ้องดูจอภาพเพียง 5-10 นาที ก็ารู้สึกเวียนหัว และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “ในการสอนผู้สูงอายุ ก็ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ปกติทั่วไป ถ้าหากมีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับผู้สูงอายุก็จะดี จะช่วยให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ดีขึ้น” ส่วนลูกหลานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้สูงอายุจะมองไม่ค่อยเห็นตัวอักษร ซึ่งลูกหลานผู้สูงอายุเพศชายอายุ 14 ปี คนหนึ่งบอกว่า “เวลาเข้าอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุจะอ่านไม่ค่อยได้ เพราะตัวหนังสือเล็ก มักจะขอให้ช่วยอ่านให้ฟัง” สำหรับความเห็นของเจ้าอาวาสและอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืนมีความเห็นดังนี้ เจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “ผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับสายตาและการมองเห็น ตัวหนังสือที่ปรากฏที่หน้าจอบนคอมพิวเตอร์ตัวเล็กมาก ผู้สูงอายุมองเห็นแต่จะอ่านไม่ได้ เพราะไม่รู้ว่าเป็นตัวอะไร ส่วนตัวอักษรที่เป็นพิมพ์พอมองเห็น ในการมองจอภาพ จะมองนานๆไม่ได้ การมองจอภาพจะไม่ใช่ธรรมชาติ และจะตาลาย” และอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน บอกเช่นเดียวกันว่า “ผู้สูงอายุมีปัญหาเรื่องสายตา การอ่านตัวหนังสือขนาดเล็ก จะอ่านไม่ได้ แต่สามารถดูรูปได้ ดังนั้น จอภาพคอมพิวเตอร์จึงควรใช้จอภาพขนาดใหญ่ 22 นิ้วขึ้นไป”

ด้านการใช้มือ

พบว่า ผู้สูงอายุจะมีปัญหาเรื่องความคล่องและความเร็ว ผู้สูงอายุจะยังใช้แป้นพิมพ์และเมาส์ไม่คล่อง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุดังนี้ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุจะมือแข็งเพราะไม่เคยใช้มาก่อน และจะนั่งนานๆไม่ได้ เมื่อศูนย์การเรียนรู้เปิดอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับผู้สูงอายุ ในช่วงแรกๆมีผู้สูงอายุมารเรียนกันมากประมาณ 40-50 คน ต่อมาก็ลดลงเหลือประมาณ 20 คน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสภาพร่างกาย ได้แก่ สายตาไม่ดี ขยับมือไม่ได้ และนั่งนานไม่ได้ เนื่องจากสภาพร่างกาย จึงเกิดความท้อแท้ และประกออบกับศูนย์การเรียนรู้หมดงบประมาณ การฝึกอบรมจึงหยุด ไม่ได้จัดต่อเนื่อง” และ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ผู้สูงอายุจะเคลื่อนไหวมือได้ช้า และบางคนมือหนัก” ส่วนลูกหลานของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เห็นว่า “ผู้สูงอายุกดคลิกไม่ค่อยเป็น ใช้เมาส์ได้ แต่จะไม่คล่องเหมือนเด็กๆ มักจะทำได้ไม่ค่อยเร็ว และมือจะสั่นเล็กน้อย” สำหรับเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “มือและนิ้วของผู้สูงอายุแข็งเพราะไม่เคยใช้มาก่อน จึงเป็นปัญหาในการเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นปัญหาในการสัมผัส มือไม่พริ้ว แข็ง”

3. เวลาและความต่อเนื่องในการเรียนรู้

พบว่า ผู้สูงอายุไม่มีเวลามาเรียน ผู้ที่มาเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดสระโนน

บ่อยๆ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ผู้สูงอายุเพศชายไม่ค่อยมาเรียน เพราะมีภาระและงานที่ต้องทำ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้และการฝึกใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ได้ แต่เพราะขาดความต่อเนื่อง ไม่ได้มาที่ศูนย์การเรียนรู้เป็นประจำ กว่า จะมาแต่ละครั้งก็นานเป็นเดือน จึงทำให้ยังใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเองไม่ได้ และทำให้ยังจำตัวอักษรบนแป้นพิมพ์ไม่ค่อยได้ ซึ่งผู้สูงอายุเพศหญิงวัย 71 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “ปกติจะมาใช้ ตอนกลางวันหลังจากทำงานบ้าน และเสร็จธุระต่างๆแล้ว แต่ปัญหาคือไม่ค่อยมีเวลา โดยเฉพาะ หน้าทำนา จึงไม่ค่อยได้มาที่ศูนย์การเรียนรู้” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของครูผู้สอน ดังเช่น ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ยังไม่พร้อมในการเรียน เนื่องจากต้องดูแลลูกหลาน จึงมีเวลาน้อยในการเรียนรู้” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ปัญหาของผู้สูงอายุคือ ไม่ได้มาใช้ประจำ ดังนั้น ถ้าจะใช้คอมพิวเตอร์ ก็ทำให้ต้องมาเริ่มต้นใหม่ แต่ก็ยังดีที่มีความคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์บ้างแล้ว” ส่วนเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “ผู้สูงอายุไม่มีเวลา บางคนไปอยู่กับลูกหลานที่อื่น บางคนไปจำศีล ไปงานสังคมในหมู่บ้าน และมีกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุปกติไม่ค่อยมีเวลาว่าง บางคนต้องเลี้ยงหลาน หรือไม่ก็ ทำสวน ปลูกผัก ทอผ้า ทำงานบ้าน และเฝ้าบ้าน แต่ถ้าเป็นงานบุญของวัด ผู้สูงอายุจะสละเวลา มาวัด โดยเฉพาะวันพระ จะมาทำบุญที่วัด เพราะความไม่มีเวลา ความต่อเนื่องไม่มี ถึงแม้ศูนย์ การเรียนรู้จะเปิด แต่ก็ยังไม่มาเรียน มาใช้ การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุจึงไม่สัมฤทธิ์ผล ถ้า จะให้มาใช้ต้องเริ่มต้นสอนกันใหม่ ปัญหาของผู้สูงอายุคือการไม่มาเรียนอย่างต่อเนื่อง เพราะ ไม่ได้สนใจ และไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องมานั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ ลูไปเลี้ยงหลาน ทำนา ทอ เสื้อทอผ้าดีกว่า”

4. เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้เพื่อการเรียนรู้

พบว่า ผู้สูงอายุไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง หลังจากมาเรียนรู้ที่ศูนย์ การเรียนรู้ เมื่อกลับไปบ้านก็ไม่มีโอกาสทบทวนสิ่งที่เรียน เนื่องจากที่บ้านไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ที่ศูนย์การเรียนรู้ยังมีเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนจำกัดด้วย ปัญหาในการเรียนรู้ คือ ความไม่เพียงพอของเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปี บอกว่า “มาเรียนที่ศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนบ่อย แต่พอมีเด็กๆมาใช้มาก เลยไม่อยากรบกวนวัยกับเด็ก และไม่มีที่นั่ง จึงไม่ค่อย ได้มาอีก” อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน แต่ละบ้านในชุมชนบ้านขามป้อมเริ่มมีเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะบ้านที่มีฐานะเศรษฐกิจดี และมีลูกเรียนหนังสือ จะซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ที่บ้าน

5. ความวิตกกังวลในการเรียนรู้

พบว่า ก่อนที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลอยู่

บ้าง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของครูผู้สอน ดังเช่นครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ผู้สูงอายุจะมีความกลัว และไม่มั่นใจ โดยเมื่อเริ่มเรียนครั้งแรกๆจะตื่นเต้น เครียด และจะกลัว กลัวว่าจะทำผิด ทำช้ากว่าเพื่อน กลัวว่าจะทำเครื่องพัง เพราะไม่เคยมีเครื่องคอมพิวเตอร์ และเป็นการเรียนคอมพิวเตอร์เป็นครั้งแรกในชีวิต หลังจากมาเรียนประจำ ก็จะหายกลัว” นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีความวิตกกังวลในด้านอื่นๆด้วย เช่น ผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่ค่อยมาเรียน เพราะมีภาระที่ต้องทำ นอกจากนี้ ถ้ามาเรียน ระหว่างเรียนก็ไม่ค่อยสะดวก เพราะเป็นกังวลเรื่องอื่น อาทิ ผู้สูงอายุชายที่ติดบุหรี่ระหว่างเรียน จะมีความกังวลเกี่ยวกับการออกไปสูบบุหรี่บ่อยๆ เป็นต้น

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของ

ผู้สูงอายุ

ในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในชนบท พบว่า มีปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ตัวผู้สูงอายุ

ปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ คือ ความจำ ผู้สูงอายุจะจำสิ่งที่เรียนไม่ค่อยได้ ในระหว่างที่เรียน จะเข้าใจ ทำได้ และจำได้ แต่จะเรียนได้ช้ากว่า และระหว่างเรียน ผู้สูงอายุจะไม่ค่อยมีการจดบันทึก หลังจากนั้น จะลืม และทำไม่ได้ เนื่องจากขาดการทบทวนสิ่งที่เรียน เวลากลับไปบ้าน ผู้สูงอายุไม่ได้มีการทบทวนสิ่งเรียนรู้เหมือนเด็กๆ และไม่มีโอกาสใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ไม่มีโอกาสใช้คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องเหมือนเด็กๆ หลังจากอบรมไปแล้ว เมื่อมาที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อจะใช้คอมพิวเตอร์ ก็ต้องอบรมใหม่ เพราะลืมสิ่งที่อบรมไปแล้ว

นอกจากนี้ สภาพทางกาย ได้แก่ สายตาและการมองเห็น ผู้สูงอายุเริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการมองเห็น เมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น และมีความกังวลว่าถ้าใช้สายตามาก จะทำให้ตาเสีย ส่วนการเคลื่อนไหวมือ การจับและเคลื่อนไหวอุปกรณ์ขนาดเล็ก เช่น เม้าส์ ทำได้ลำบาก ไม่คล่อง เนื่องจากในชีวิตประจำวัน การใช้มือของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับอุปกรณ์การเกษตรหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนซึ่งการบังคับควบคุมทำได้ง่ายกว่า ในเรื่องนี้ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วง 60-70 ปี ควรจะเรียนรู้ แต่ถ้าอายุ 70-80 ปี น่าจะเป็นช่วงพักแล้ว เพราะสุขภาพเริ่มมีปัญหา เช่น เจ็บป่วย ชรา เป็นต้น จะไม่สามารถมาเรียนที่ศูนย์ได้”

2. ทักษะติดต่อเทคโนโลยี และความจำเป็นของเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่มาเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์ และต้องการเป็นคนทันสมัย ทันโลก ผู้สูงอายุมาเรียนรู้ เพราะอยากรู้ อยากรู้ใช้คอมพิวเตอร์ได้ ดังเช่น ผู้สูงอายุหญิงวัย 65 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “อยากเป็นคนทันสมัย จึงจำเป็นต้องมาเรียน” เมื่อมาเรียนจึงไม่เกิดความเครียด และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุที่มาเรียน มีทัศนคติเชิงบวก” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ค. และ ง. เห็นว่า “ถ้าผู้สูงอายุมีความอยากรู้ อยากเห็น และความตั้งใจจริง จะมีผลต่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์”

อย่างไรก็ตาม พบว่า ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจอย่างแท้จริงถึงประโยชน์และความสำคัญของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้สูงอายุบางคนมีความเห็นว่า คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตยังไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ดังผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “คิดว่าคอมพิวเตอร์ไม่จำเป็นสำหรับคนแก่ เป็นการเรียนรู้อะไรที่ยาก ถ้าอยากรู้อะไรก็ให้ลูกหลานทำให้ เพราะตัวเองทำได้ช้า” นอกจากนี้ เจ้าอาวาสวัดสระโนน ยังบอกว่า “ผู้สูงอายุยังไม่เข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตคืออะไร สามารถทำอะไรได้บ้าง ให้ประโยชน์อะไรบ้าง เมื่อไม่เข้าใจจึงไม่ยอมมาเรียนรู้ และไม่ยอมมาใช้ จริงๆแล้ว ผู้สูงอายุต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ การพักผ่อน เรื่องเกี่ยวกับธรรมะ และอาชีพ แต่ไม่รู้ว่าจะขอมูลเหล่านี้สามารถหาได้บนอินเทอร์เน็ต และยังไม่รู้ว่าจะเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างไร นอกจากนี้ ผู้สูงอายุในชนบทยังมีความสนใจเรื่องภูมิปัญญา และเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย เมื่อยังใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น จึงยังไม่รู้ว่าคอมพิวเตอร์มีอะไรบ้าง คิดว่าเป็นเหมือนเครื่องพิมพ์ดีดเท่านั้น และไม่ยอมมาใช้”

3. เวลา และการทำงาน

เวลาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้สูงอายุในชนบทส่วนใหญ่ยังต้องทำมาหากิน และมีภาระและงานที่ต้องทำ ทั้งภารกิจในครอบครัวและภารกิจของชุมชน จึงไม่ค่อยมีเวลาว่าง ผู้สูงอายุจะมาเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ ถ้ามีเวลาว่าง หากไม่ว่างก็จะไม่มา เช่น ติต ภารกิจในครอบครัว ติตการทำนา งานบุญ และการทำงานอื่นๆ เป็นต้น ทำให้มาเรียนไม่ต่อเนื่อง ซึ่งในเรื่องนี้ ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ผู้สูงอายุที่มีฐานะดี พออยู่พอกิน จะเอื้อต่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ แต่ถ้ายังหาเช้ากินค่ำ จะมาเรียนไม่ได้ ถ้ายังมีภาระที่บ้าน เช่น ต้องดูแลหลาน เพื่อให้ลูกไปทำมาหากิน จะมีโอกาสในการเรียนรู้หน่อย” ส่วนครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. เห็นว่า “ผู้สูงอายุที่สภาพครอบครัวพออยู่พอกิน จะมาเรียนได้ แต่ถ้าสภาพครอบครัวยังต้องช่วยทำงาน เช่น ดูแลหลาน จะมาเรียนไม่ได้”

4. การส่งเสริมและสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัว

สมาชิกในครอบครัวถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวบมทั้งที่ส่งเสริมสนับสนุนและไม่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้คอมพิวเตอร์ ดังผู้สูงอายุหญิงท่านหนึ่งบอกว่า “พ่อบ้านถามว่าอายุมากแล้วจะไปเรียนทำไม” และผู้สูงอายุวัย 79 ปีท่านหนึ่ง บอกว่า “ที่บ้านมีเครื่องคอมพิวเตอร์ หลานซึ่งเรียนปวช. เป็นผู้ใช้ แต่ตัวเองไม่เคยใช้ เพราะหลานไม่อยากให้ใช้ เคยดูหลานพิมพ์งาน แต่ก็ไม่เข้าใจ ไม่อยากกวนหลาน และหลานก็ไม่ได้สอนให้” สำหรับครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “ในส่วนของครอบครัว ไม่มีปัญหาอะไร ถ้าผู้สูงอายุจะมาเรียน ก็ไม่ได้ขัดขวาง” ส่วนหลานๆที่ยังเป็นนักเรียนส่วนใหญ่จะมีทัศนคติว่า การใช้คอมพิวเตอร์ไม่ใช่สำหรับวัยผู้สูงอายุ สำหรับเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “ลูกหลานไม่ให้ความสำคัญว่าผู้สูงอายุจะต้องใช้คอมพิวเตอร์เป็น เพราะเด็กๆมองว่าไม่สมวัย เด็กกับผู้สูงอายุเป็นคนสองวัยที่มีความสนใจต่างกันจึงไปด้วยกันไม่ค่อยได้ ลูกหลานจึงไม่สนใจ ไม่ถนัดทอดความรู้ให้ จริงๆแล้ว อยากให้ผู้สูงอายุใช้คอมพิวเตอร์เป็น อยากให้มาเรียนรู้ อยากให้มาใช้เหมือนเยาวชน”

5. เพื่อน และสภาพสังคมชนบทที่มีความใกล้ชิดกัน

ปัจจัยหนึ่งของผู้สูงอายุมาเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต คือ เพื่อน ผู้สูงอายุในชนบทจะมีกลุ่มเพื่อนมาก และชอบทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนๆ ปัญหาหนึ่งของผู้สูงอายุ คือความเหงา ผู้สูงอายุต้องการเพื่อน ต้องอยู่กับเพื่อน ในวันปกติ ก็จะได้พบกับเพื่อนๆที่อยู่บ้านใกล้ๆกันทุกวัน ได้ออกมาพูดคุยกัน ทำให้สนุกสนาน แต่ถ้าอยู่บ้านคนเดียว จะรู้สึกเหงา ซึ่งครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “สังคมของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน เป็นสังคมที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน จะรู้จักกัน เพราะอยู่หมู่บ้านเดียวกัน บ้านอยู่ใกล้ๆกัน เป็นเครือญาติกัน” สำหรับการมาเรียนรู้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้สูงอายุจะมาพร้อมกันหลายๆคน มีเพื่อนมาเรียนด้วยกัน ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อน ทำให้สนุกสนานและไม่เหงา ถ้ามาเรียนคนเดียว จะไม่มาเรียน ดังเช่นผู้สูงอายุหญิงวัย 79 ปี บอกว่า “เพื่อนสำคัญ ทำให้มาเรียน” ซึ่งครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ข. บอกว่า “การที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุเรียนการใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี เวลาที่ผู้สูงอายุว่างงานต้องเชิญชวนให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่น ฟ้อนรำ หลังจากนั้น ก็เปิดอินเทอร์เน็ตให้ดู เช่น ค้นหภาพข้อมูลเกี่ยวกับท่าทางการฟ้อนรำ หรืออาชีพที่ผู้สูงอายุสนใจ แล้วจึงค่อยสอนวิธีการใช้งานคอมพิวเตอร์”

6. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้สูงอายุ เป็นศูนย์ที่อยู่ใกล้บ้าน การเดินทางสะดวก สามารถเดินทางมาด้วยตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน ผู้สูงอายุวัย 79 ปีท่านหนึ่งบอกว่า “มีความรู้สึกใกล้ชิดกับศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวมากกว่าศูนย์อินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบล การมาใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่มีรูปแบบ รู้สึกมีความจริงใจต่อกัน และไม่ต้องแต่งตัว” ส่วนอีกเหตุผลหนึ่ง คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ชาวบ้านกล้ามาใช้ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว และการมาใช้ศูนย์การเรียนรู้ นอกจากได้เรียนรู้และมีโอกาสใช้คอมพิวเตอร์แล้ว ยังได้อ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์ และภาพยนตร์ด้วย เนื่องจากศูนย์ดังกล่าวมีห้องสมุดให้บริการด้วย ส่วนศูนย์อินเทอร์เน็ตขององค์การบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าเป็นทางการ เข้าใช้ยาก ไม่เป็นกันเอง จะรู้สึกประหม่า จึงไม่ค่อยใกล้ชิดและผูกพันเท่ากับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นอกจากนี้ สถานที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านด้วย ซึ่งครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ค. บอกว่า “การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ในวัด จะมีส่วนช่วยดึงให้ผู้สูงอายุมาเรียนได้มากขึ้น” ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “สถานที่เรียนและบรรยากาศในการเรียนรู้ รวมถึง เครื่องมืออำนวยความสะดวกในการเรียนที่เพียงพอ จะช่วยดึงดูดให้ผู้สูงอายุมาเรียนด้วย และเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เช่น ถ้ามีเครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ต่อ 1 คน ถ้าเป็น 3 คน ต่อ 1 เครื่อง จะต้องผลัดกันใช้จะทำให้เรียนรู้ได้ช้าลง เป็นต้น” และครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ก. บอกว่า “ถ้าศูนย์การเรียนรู้ได้รับงบประมาณสนับสนุนเพียงพอและอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ศูนย์สามารถจัดการฝึกอบรมได้อย่างต่อเนื่องซึ่งจะได้ผลมากกว่า เพราะผู้สูงอายุลืมนง่าย ต้องให้มาที่ศูนย์การเรียนรู้บ่อยๆ ศูนย์ต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก ศูนย์ตั้งอยู่ในชุมชน อยู่กลางหมู่บ้าน ชาวบ้านไปที่ศูนย์ได้สะดวก แต่ควรแยกส่วนให้สำหรับผู้สูงอายุ เพราะถ้าจัดไว้รวมกันกับผู้ใช้อื่นๆ ผู้สูงอายุจะไม่มีโอกาสใช้”

สำหรับบทบาทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่อการส่งเสริมผู้สูงอายุในการเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์นั้น ครูผู้สอนคอมพิวเตอร์ ง. บอกว่า “เหตุที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเริ่มจัดการฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับผู้สูงอายุขึ้นเมื่อปี 2551 นั้น เนื่องจากได้มีการสำรวจข้อมูลจาก 5 หมู่บ้าน พบว่าในตอนกลางวัน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านคนเดียว จึงได้เสนอจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น กิจกรรมจักสานไม้ไผ่ กิจกรรมทำดอกไม้ประดิษฐ์ และกิจกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เมื่อให้ผู้สูงอายุเลือก ส่วนใหญ่เลือกกิจกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากเห็นลูกหลานใช้คอมพิวเตอร์และติดคอมพิวเตอร์ จึงอยากรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้จัดการอบรมประมาณ 1 ปี โดยอบรมในวันอังคารและพฤหัสบดี ผู้สูงอายุห่อข้าวมากินในตอนกลางวันด้วย เป็นการสอนการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นแบบง่ายๆ อาทิ การเปิดปิดเครื่อง

ท่านหนึ่งบอกว่า “อยากมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ถ้ามีจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วและใช้เป็นแน่ แต่ไม่มีปัญญา”

9. วัด

ชาวบ้านในชนบทจะมีความผูกพันและใกล้ชิดกับวัด การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ในวัด โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากเจ้าอาวาส จึงทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสในการเรียนรู้ได้ง่าย และสะดวกขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาส วัดจึงถือว่าเป็นบทบาทสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม จึงมีชาวบ้านทั้งเด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่มาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพระยืน บอกว่า “วัดมีความสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ วัดมีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง วัดพัฒนารวมคนอีสาน ชาวบ้านจะมีความผูกพันกับวัดมากที่สุด มีความสบายใจเมื่อมาที่วัด มีความจริงใจต่อกันมากกว่า เพราะการโกหกในวัดจะรู้สึกเป็นบาป ชาวบ้านมีความรู้สึกว่ามีส่วนเป็นเจ้าของและจะช่วยกันดูแล วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและเป็นสถานศึกษาที่ไม่มีข้อจำกัด ปกติกลุ่มผู้สูงอายุจะมาอยู่ที่วัด มาเรียนรู้เรื่องธรรมะที่วัด โดยเฉพาะวันพระ ผู้สูงอายุผู้หญิงจะมาจำศีลและบวชชีพราหมณ์ นอกจากนี้ สังคมชนบทยังเน้นเรื่องวัฒนธรรม ศาสนา และการทำบุญ ดังนั้น จึงต้องใช้วัดเป็นแกนนำ เพราะวัดมีศักยภาพสูง การใช้วัดเป็นแกนนำ จะช่วยเพิ่มและขยายโอกาสในการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ได้ วัดจึงเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในชนบท นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญด้วย เพราะผู้สูงอายุจะให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาส หากเจ้าอาวาสเป็นนักการศึกษาด้วย จะช่วยให้การทำงานเป็นไป得更เร็วยิ่งขึ้น” ส่วนเจ้าอาวาสวัดสระโนน บอกว่า “วัดถือว่าเป็นบทบาทสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์ แต่วัดยังทำได้ไม่สำเร็จ”